

Az Aracs Társadalmi Szervezet létrehozásának jelentősége

– fennállásának tizedik évfordulója alkalmából –

Amikor a délvidéki magyarság 1990-ben létrehozta az első politikai tömegszervezetét, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségét, a „Talpra álltunk, megmaradunk!” jelszóban foglalta össze mozgósító célkitűzéseit. A jelszó valóban aléltságukból tömegeket felrázó hatással volt a kisebbségbe kényszerített délvidéki magyarságra. Akkor már hetven éve olyan elnyomott – hol jobban, hol kevésbé sanyargatott, de mindig megalázó – helyzetben volt, amelyben úgyszólván sohasem élhetett sokoldalú, teljes társadalmi és politikai közéletet. Ezt elvette tőle az uralkodó szerb nép. Az a csonka jellegű közélet, amelyet meghagyott és naponta engedélyezett a szerb hatalom (amely minden magyar nemzeti jelleg kimutatásában mindenkor szerb népi tömeghisztériával ellensúlyozandó veszélyt látott) lehetetlenné tette a nemzettudatnak, de még az etnikai különállóság tudatának is a megtartását. Szinte minden kezdeményezést (lehetett az csupán egyéni jellegű), amely a magyar nemzettudat esetleges megnyilvánulása és ápolása szükségességére mutatott rá, azonnal államellenesnek nyilvánítottak és kegyetlenül megtoroltak. Az egyéni kezdeményezéstől tovább a tágabb keretű szervezkedésig a magyar nemzeti tudat megtartása érdekében nem mutatkozott szinte semmilyen lehetőség. A magyarok közötti akár látszat-kapcsolattartás államellenes bűncselekménynek számított.

A délvidéki magyar kisebbségnek megvannak a maga mártírjai. A hosszú út, ma már kimondható, tömeges méretekben az állambiztonsági tiszt irodájában vagy rendőrségi fogdában sanyargató – kínzó, napokig tartó kihallgatással, több hónapig tartó többszöri, újbóli beidézéssel kezdődött, s néha megfélemlítő példát statuálva börtönbüntetéssel végződött. A több évig tartó tömeges megfigyelés, ellenőrzés és figyelmeztetés mindörökre megmaradt. Nemcsak az országhatároktól független egységes magyar nemzetről való gondolkodásban és kultúr-nemzettudatban láttak államellenességet, de annak számított a kisebbségi sorsba kényszerített délvidéki magyar közösség magyarságtudatának is a már

önmagában való ápolása, kivéve a meddő, szerbvel összezsapott és annak alárendelt folklórtudatot. Ez a kétszínű, alakoskodó szerb államhatalom olyan politikai akadályokat gördített az anyanemzettel történő szellemi kapcsolattartás elé, amelyek tömeges átlépése lehetetlen és végzetes volt. Ha nem is segítette őt ebben a magyarországi kommunista rendszer, de nem is tett ellene semmit, nyugodtan nézte a délvidéki magyar kisebbség pusztulását, mert nemzettudat nélküli volt. Voltak mártírjaink – a magyar nemzettudat mártírjai. Életpályájukat kettétörték, nyilvánosan megbélyegezték és emberi kapcsolataikból kiközösítették. Csak egy bűnük volt: nem fogadták el, hogy a szerb állam határozza meg még azt is, hol lehet és hol nem lehet megtanulni a magyar nyelvet, ki és mennyi magyar nyelvismerettel rendelkezzen, hol „illik” és hol nem „illik”, hol lehet és hol nem lehet, hol szabad és hol nem szabad magyarul beszélni. Éberen figyelték, hogy hol lángol még, hol parázslék, s már hol hamvad a magyar nyelvismeret. Ha kellett, mindig elővették azokat a szükséges államhatósági eszközöket ahhoz, hogy széttaposák a tüzet és a körülötte ülőket. Ilyen szellemű – eszmeiségű politikai hóhérmunka után valóban nagy jelentőséggel bírt a „Talpra álltunk, megmaradunk!” jelszó. Nagy dac volt ebben a jelszóban a sorscsapásokkal szemben: benne volt a lelkes ébredés vágya s a hit a magyar nemzettudat létjogosultságában. A VMDK-nak azonban nem sikerült 1997-ig a saját maga által jól megválasztott jelszavát operacionalizálni. A VMDK-ból kivált mindhárom politikai utódpart létrejött abból a próbálkozásból ered, hogy ezt a jelszót operacionalizálja (az autonómia, a kettős állampolgárság hosszú távon vagy esetleg rövid távon is megvalósítható jogokkal), ennek újabb szervezőkészséget adjon vagy találjon a délvidéki magyarság soraiban.

Minden irányú próbálkozás azonban hihetetlen jól felépített akadályokba ütközött és ravaszul kiásott csapdába esett. A szerb államhatalomnak továbbra is változatlan a célja: belátható időn belül megszabadulni a szerbek által Vajdaságnak nevezett

területen a magyaroktól. Nincs az az ár, amelyet ennek érdekében nem hajlandók megfizetni: nincs az a lépésvesztés a fejlődés útján, amelyet ne vállalnának. A nemzetközi közösség által támasztott követelmények csupán az eszközök megválogatását tudják belőlük kikényszeríteni, de a cél mindig marad.

Ilyen ellenséges környezetben a délvidéki magyar politikai pártok kezdettől fogva nehezen ismerik fel a helyzetből adódó cselekvés reális lehetőségeit. Eszmei nehézségeik vannak. Minden délvidéki magyar párt élére a régi rendszerben is vezetői beosztásban lévő hétrpróbás alkalmazkodók kerültek, s persze a politikai hatalom közelébe is. A polgári értékek megértése – hát még a mellettük való harcos kiállás, ha az egyáltalán lehetséges a régi rendszer emberei részéről! – akadozva és sok gyávasággal történik (jártasságukat a politikai rendszer intézményeiben inkább anyagilag a maguk számára hasznosítják, de ennél többre nem mernek vállalkozni). A délvidéki magyar politikai pártokban (elsősorban elit szinten) még mindig képlékeny a polgári értékrendszer: a lehetséges követelését gyakran elmulasztják, a lehetetlen követelését meg szorgalmazzák. A pártok elitjei eszmei és szervezeti nehézségekkel küszködnek, aminek az a következménye hogy képtelenek a hosszú távú és rövid távú politikai célkitűzések megkülönböztetésére, nem kevésbé egységes szervezeti keretbe helyezésére.

A magyar politikai pártoknak az eszmei és belső szervezeti nehézségei (amelyeket leggyakrabban a délvidéki magyarok megosztásával igyekeznek áthidalni) nem kedveznek a magyarságtudat megőrzésének és ez egységes, osztatlan magyar nemzetben gondolkodás eszméjének.

Ha hosszú távon semmi vagy nagyon kevés valósul meg a délvidéki magyar politikai pártok jelszavaiból (s azért a kevésért is, ami megvalósul, netalán ismét a behódolás, meghunyászkodás és a cinkos hallgatás politikai árát kell megfizetni) – nyilvánvaló, hogy azok előbb-utóbb, üres, tartalmatlan, képmutató szólammokká változnak, amelyek hallatán az egyszerű emberek ismét elfordulnak a közösségi értékeik vállalásától. A nemzettudatot tehát nagy veszély fenyegeti szerb államhatalmi oldalról, de a pártok szervezeti és eszmei részéről is. Már régóta tapasztalható ez, ami a délvidéki magyar politikai pártok legrosszabb szervezeti gyakorlatához tartozik: vagyis, hogy a vezetők csupán a választások előtt jelennek meg a magyarok között: akkor is főleg azokon a településeken, ahol nagyobb számú szavazatra számítanak (a ritka kivétel mindig erősíti

a szabályt). Romboló hatású ez a magyar nemzeti tudatra, hiszen mindenki előtt világos, hogy így és ezen módon a bársonyszékekért és a politikai hatalomból való részesedésért folyik a kampány. A délvidéki magyar politikai pártok elitjeinek a mai napig igen gyenge és teljesen homályos képzeateik vannak arról, hogyan is lehetne kölcsönös kapcsolatot tartani a pártban egyfelől a vezetőség és tagság („líderpártok”), másfelől a párttagság és párton kívüli rokonszenvezők között (nem a pártprogramokra állhatatosan és kitartóan, hanem a választások pillanatnyi kimenetelére mozgósító pártokban).

Szükségesnek tartottam elmondani az előzőket, mert ezek azok a gyengeségek és mulasztások, amelyek létrehozták a magyarság első civil szervezeteit, köztük az Aracs Társadalmi Szervezetet is. Ezek a civil szervezetek nem a délvidéki magyar politikai pártok rokonszenvét élvezve jöttek létre, hanem éppen ellenkezőleg: bennük a pártelit akadályt látnak saját önkényük, a pártönkény mindig maradéktalan kikényszerítése számára (éppen azon a téren, ahol megosztják a magyar nemzettudatot és az egész délvidéki magyarságot mindennapi teendőiben is). Az Aracs Társadalmi Szervezet a délvidéki magyarság egyik jelentős civil fóruma, amely szemben áll a nemzettudatot megosztó pártpolitikákkal. Csak pontokban tudom az Aracs közéleti jelentőséget összefoglalni.

- Az Aracs civil szervezet figyelme sohasem irányult kizárólag a délvidéki magyarság politikai, hanem ellenkezőleg, elsősorban a társadalmi-közösségi önszerveződésére, s a közösségi tudata minden köznevelési eszközzel történő, magyar nemzeti tartalommal való gyarapítására.

- A mindenéből kismimizett délvidéki magyarság befektetett, teljesen elködösített hamis tudatát meg kell tisztítani. Szükségesnek tartja a magyar nemzettudat ápolását, a nemzetben gondolkodás országhatárokon átvívelő eszméjét. Aki a délvidéki magyarság országhatároktól független nemzeti tudathoz való ragaszkodásában nacionalizmust lát, legalább annyira téved, mintha helyeselné az élő természet bármelyik élőlény fajának kipusztítását.

- Nemcsak a választások előtt jelenik meg négyévenként egyszer a magyarlakta települések életében, ahogyan azt a politikai pártok vezetői teszik. Függetlenül, hogy tömb- vagy szórványjellegű magyarlakta településekről van szó, az Aracs szervezet egységes településhálózatban és magyarságban tevékenykedik. Célja: minden társadalmi rétegben és osztályban ébren tartani a magyar nemzettudatot. Ebben a törekvésében élvezzi más civil szervezetek

támogatását, mint ahogyan a maga részéről szintén támogatást nyújt a hasonló célú civil szervezeteknek.

- Nem pártos rokonszenvezés alapján fogalmazza meg a magyar nemzettudat értékeit: a nemzetet egyetlen társadalmi osztály sem adhatja el – még kisebbségi sorsban sem. Arra törekszik, hogy az oktatás, nevelés, művelődés, tájékoztatás a magyar nemzettudatot szolgálja.

- A magyar írott és beszélt nyelv, népművészeti, képzőművészeti, iparművészeti és zenei anyanyelv, a délvidéki történelmi jelenlét és hagyomány kincsei nem mehetnek veszendőbe. Az Aracs figyelmeztet ennek a veszélyére, és mentő cselekedetre buzdít.

- Az Aracs folyóirata is ezt a célt szolgálja. Csak a hontalan gondolkodású „világpolgár” keres és „talál” benne nacionalista bezárkózást. A folyóiratot csak azok támadják, akik hozzászórtak a szerb államhatalom iránti szolgálalkúsághoz, a jól fizető elnyomó hatalom pozícióihoz.

- A civil szervezet által adományozott kitüntetés a legmagasabb díj, amit a délvidéki magyar közösség önmagának ad a soraiból kiválasztottaknak. Elsősorban magyar nemzettudatú kiemelkedő alkotóművészek kaphatják meg: a régi rendszer mártírjai, mert példájuk ma is cselekvésre buzdít: hasonlóképpen az új értékrend bátor kezdeményezői és szervezői is, ha előző tevékenységük szemben állt a régi elnyomó rendszerrel. Nem a konzervatív, nem a baloldali vagy jobboldali, de nem a „népies” világnézetűek kizárólagos szervezete: sem az elit, sem a népi, sem a tömegkultúra kizárólagos letéteményese. Sem a nemzet egésze, sem a nemzet részei nem eladók! Az Aracs Társadalmi Szervezet a magyar nemzeti értékek nevelésére buzdít mindenkit a családtól a pártokig, az iskolától a színházig, a hírközlő eszközöktől a könyvkiadásig. Az ilyen magatartást értékelni fogja a jövőben is.

